

– For å få gode grovfôr dyr må en starte ved fødselen. Godt kalvestell og god dyrevelferd er avgjørende, sier Inger Lise Ingdal. (Foto: Solveig Goplen)

Resultater i toppklasse for trønderske produsenter av økomjøl

Fem økologiske produsenter i Trøndelag var blant de beste da alle mjølkeprodusenter i fylket ble vurdert i 2016. Faktorer som avling, fôropptak og økonomi ble vurdert. Hva kjennetegner slike «best case»-bønder?

Grete Lene Serikstad | NORSØK
Elin Thorbjørnsen | NLR Trøndelag

Trøndelag er viktig for den økologiske produksjonen i Norge. Rundt en tredel av den økologiske mjølka produseres i dette fylket. Det var derfor naturlig at prosjektet «Foregangsfylke mjølke og kjøtt» ble lagt dit. Sammen med Tine Rådgivning kartla prosjektet status for de økologiske mjølkeprodusentene gjennom tjenesten Mjølkonomi.

Viktige parametere

For å vurdere de ulike gårdene ble følgende parametere undersøkt: av-

lingsnivå, grovfôropptak og -kostnad, kraftfôrforbruk og -kostnad, mjølkepris og økonomi.

For å komme i «best case»-gruppen måtte produsentene være blant de fem beste på en eller flere av disse parametrene blant økoprodusentene i Trøndelag. I alt fem økoprodusenter i regionen fylte disse kriteriene. En av produsentene var blant de beste på seks av åtte parametre; de fire andre var blant de beste på minst tre av dem.

Dette viser at det er fullt mulig å oppnå gode resultater i økologisk mjølkeproduksjon med de forholdene det er i Trøndelag. For å oppnå

gode resultater er det viktig med gode rutiner, god organisering og planlegging i drifta. Disse gardbrukerne kjennetegnes ved at de ikke er redde for å prøve ut nye ting i drifta. Rådgiverne i NLR Trøndelag blir derfor til stadighet utfordret faglig – noe de virkelig setter pris på!

Avling

Konvensjonelle mjølkeprodusenter i Trøndelag fikk i snitt 3 470 MJ (megajoule), dvs. 490 FEm, per daa i grovfôravlning i 2016. For de økologiske bruka var gjennomsnittet 3 128 MJ (442 FEm) per daa dette

året. Variasjonen blant de fem var stor, faktisk så stor at avlingen på en av gårdene var mer enn dobbelt så stor som gården med lavest avling, og 350 MJ (49 FEm) mer enn gjennomsnittet for de konvensjonelle.

Forskjellene i avlingsnivå blant de fem viser at det er flere ulike driftsopplegg som kan gi godt resultat. Det er derfor viktig å ta utgangspunkt i egen gård og egne forutsetninger når en legger planene for gården. Variasjonene er store og en får best resultat med å ta bevisste valg ut fra de ressursene en selv rår over.

Grovfôropptak

I økologisk mjølkeproduksjon er det et mål å ha høy grovfôrandel i fôrrasjonen. Dette betyr at dyra må kunne ta opp store mengder grovfôr. I 2016 var grovfôropptaket hos kyr på konvensjonelle bruk i Trøndelag 65 MJ (9 FEm) per dag i gjennomsnitt, mens det for kyr på økologiske bruk var 77 MJ (10,9 FEm) per dag i gjennomsnitt. For en av de fem økoprodusentene var opptaket hele 85 MJ (11,7 FEm) per dag i snitt for besetningen.

Dette krever god smakelighet på fôret. Med god fôr kvalitet kan gardbrukeren kutte i kraftfôrbruken. Samtidig er det slik at høyt energiinnhold i gras gir litt lavere total avling og raskere passasje gjennom vomma, og rett slåttetidspunkt bør derfor vurderes ut fra arealtilgang på den enkelte gård.

Grovfôrkostnad

Det var stor variasjon i brutto grovfôrkostnad per MJ blant de fem brukene. Tre av dem produserte grovfôr for en lavere bruttokostnad enn gjennomsnittet for de konvensjonelle produsentene i Trøndelag, som var kr 0,48 per MJ (3,40 kr/FEm). I gjennomsnitt for alle de trønderske økoprodusentene var kostnaden kr 0,53 per MJ (3,75 kr/FEm).

Mange faktorer har betydning for grovfôrkostnadene, også faktorer som gardbrukerne ikke kan styre. Felles for de fem er imidlertid at de har et godt agronomisk blikk ved at de tar hensyn til jord og planter i grovfôrproduksjonen. De har dessuten

valgt én høstelinje bevisst og holder seg til den. Noe av forklaringen på høyere grovfôrkostnad for økomjølkbruka ligger nok likevel i at de har større areal per ku enn det de konvensjonelle mjølkebruka har.

Oppnådd mjølkepris

Tine betaler kr 0,75 i merpris for økologisk mjølk. Blant produsentene som var med i Mjølkonomi i Trøndelag var forskjellen i oppnådd mjølkepris mellom konvensjonell og økologisk mjølk likevel bare kr 0,53 i 2016. Dette skyldes at alle økologiske innsatsfaktorer koster mer enn de konvensjonelle, samt at økobøndene ikke oppnådde like god uttelling for kvalitetsparametre som fett og protein, som de konvensjonelle bøndene som er med i Mjølkonomi.

Det kan også bety at de har fått trekk for de samme kvalitetsparametrene. Som et eksempel kan det nevnes at mange mjølkeprodusenter opplever at fettmengden synker om sommeren når dyrene er på beite. I konvensjonell produksjon kan en forebygge dette ved å velge kraftfôrtyper som er tilpasset beitegraset. Økologiske produsenter har få kraftfôrtyper å velge i, og typisk er fettprosenten deres lavere i beitesesongen. Tre av de fem oppnådde en mjølkepris høyere enn gjennomsnittet for økoprodusentene, en av dem fikk i gjennomsnitt betalt kr 6,00 for mjølkeliteren.

Dekningsbidrag uten tilskudd

I Mjølkonomi-programmet kan en regne ut dekningsbidrag (DB) på forskjellige måter. Regner en ut DB per liter mjølk, uten tilskudd, kommer økologiske produsenter i Trøndelag godt ut sammenlignet med de konvensjonelle. De har et

DB på kr 3,43, som er kr 0,34 mer i gjennomsnitt enn de konvensjonelle. Fire av de fem kommer spesielt godt ut i denne sammenligningen, med et DB mellom kr 3,71 og 3,91 per liter mjølk. For å hente ut hele merprisen på kr 0,75 må en ha 3,85 for mjølkeliteren. Dette viser at en må være dyktig og bevisst om en skal lykkes i økologisk drift.

God økonomi starter med kalven

Et annet kjennetegn på de beste er at de har et godt dyreblikk og tenker at «kalven er framtida», helt fra fødselen. Inger Lise Ingdal var den i «best case»-gruppa fra 2016 som presenterte gården og sitt driftsopplegg under Økomjølkonferansen i februar 2019. Hun sier at alt starter med kalven og har godt kalvestell og god dyrevelferd som sine kjepphester.

Ingdal sørger for at kalven får så mye mjølk den bare kan drikke så snart den kommer til, og opprettholder en høy mjølkefôringsgrad fram til kalven er «flat over ryggen». Dette skjer gjerne etter en tre ukers tid, og da først er den i form til å begynne å trappe ned på mengde mjølk. Hun er også opptatt av at kalver skal lære seg å spise grovfôr og kraftfôr raskt, og dette skjer raskest når kalven får gå sammen med mora og andre artsfrender. Dette er å «ape se, ape gjøre», fastslår hun. En kalv som ser mora spise grovfôr vil raskt herme etter henne. Vomma utvikles dessuten raskere dersom kalven tidlig begynner å spise kraftfôr og grovfôr.

– Vi må aldri glemme at det er gode grovfôrdyr vi ønsker å utvikle, sier Inger Lise Ingdal.

Grete Lene Serikstad er forsker og rådgiver ved NORSØK. Hun jobber med tema som kløvertretthet, bruk av råtnest, uønskete stoffer i husdyrgjødsel, og miljøeffekter av økologisk landbruk. Hun er fagredaktør i Agropub. Foto: Crispin Jackson.
E-post: grete.lene.serikstad@norsok.no

Elin Thorbjørnsen er rådgiver i jord- og plantekultur i NLR Trøndelag med kontorsted Rissa. Hun har treårig høgskoleutdanning fra Blæstad og har vært i NLR siden 2002. Elin arbeider mye med grovfôr og økologisk jordbruk.
E-post: elin.thorbjornsen@nlr.no